

op veel plaatsen in West-Europa te vestigen. Veel mensen dachten in die tijd dat dit te danken was aan de legers van de Kozakken die achter Napoleon aanjoegen. Met de Kozakken zouden deze vogels uit de steppen van ZO-Europa meegekomen zijn. Hoe het ook zij, Kuifleeuweriken werden toen in verband gebracht met paarden! Men zag deze vogels blijkbaar vaak in de paardevijgen wroeten op zoek naar niet verteerde haverkorrels. Deze paardevijgen effenden als het ware de weg naar West-Europa, was bij veel mensen de gedachte. Tegenwoordig schrijven onderzoekers de toename in de vorige eeuw toe aan de oplopende temperaturen en vooral aan de aanleg van spoorwegen, fabrieksterreinen en nieuwe stadswijken. Een hoogtepunt in de verspreiding bereikte de Kuifleeuwerik in en direct na de Tweede Wereldoorlog. Na de ruiming van het puin was de Kuifleeuwerik in steden als Rotterdam, Arnhem, Keulen en Dresden één van de talrijkste broedvogels.

Voor de snelle achteruitgang gedurende de laatste decennia zijn wellicht de volgende zaken van belang. Na 1950 is een periode begonnen waarin met name de maanden maart, april en mei nogal eens koud en nat waren. Sommige meteorologen spreken dan ook van de "atlantisering" van het Westeuropese klimaat. De invloed hiervan op warmteminnende soorten als Hop, Draaihals, Grauwe Klauwier, Grauwe Kiekendief en ook de Kuifleeuwerik was merkbaar in teruglopende aantallen. Wellicht nog belangrijker zijn de veranderingen in de landbouw. Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen gedurende tientallen jaren zou wel eens van groot belang kunnen zijn voor zeer veel vogels. Wellicht niet altijd rechtstreeks, maar wel via het verdwijnen van allerlei prooidieren. Bij de Kuifleeuwerik speelt ongetwijfeld een rol dat bij de aanleg van nieuwbouwwijken veel minder dan vroeger grote oppervlakten opgebrachte grond jaren achtereen braak liggen. De stadsuitbreiding vindt tegenwoordig plaats in kleinere eenheden waarbij de bouwterreinen veel korter aantrekkelijk zijn voor Kuifleeuweriken dan in de eerste decen-

nia na de Tweede Wereldoorlog.

Gelukkig is het in Noordwijk nog steeds niet moeilijk om Kuifleeuweriken te zien. De bekendste plek is de Wilhelminaboulevard waar jaarlijks door enkele paartjes wordt gebroed. In de wintermaanden zijn hier ook altijd enkele Kuifleeuweriken te zien. Ook in het Vinkenveld is de heldere roep nog te horen. In 1990 werden in Noordwijk negen en in Noordwijkerhout twee paartjes gelokaliseerd. Verder broeden er zeker twee paartjes in de nieuwste uitbreiding van Rijnsoever (mededeling Bas van den Burg). Na het stukje in de Strandloper van maart 1990 over schaarse broedvogels, werd een melding ontvangen van een Kuifleeuwerik langs de Astridboulevard. Gedurende het broedseizoen van 1991 kon hier helaas niet een paartje gelokaliseerd worden.

Het ziet er naar uit dat binnenkort niet alleen Engelsen (de soort komt in Engeland in het geheel niet voor) naar Noordwijk komen om een Kuifleeuwerik te zien. Voor fanatieke soortenjagers (de zogenaamde Twitchers) wordt Noordwijk ook een aantrekkelijke plaats om de Kuifleeuwerik op hun jaarlijst geplaatst te krijgen. De vraag is natuurlijk: hoe lang zal de Kuifleeuwerik nog in Noordwijk te zien zijn. Een bekende plaats als Manege Meeuwenoord langs de Northgodreef is al enkele jaren verlaten. Ook bij de manege op het Katwijkse Wantveld worden de laatste jaren geen Kuifleeuweriken meer gezien. Maneges zijn blijkbaar toch niet zaligmakend voor deze soort! Na het beëindigen van de bouwactiviteiten in Grashoek en Middengebied wordt deze soort daar ook niet veel meer gezien.

Iedereen die Kuifleeuweriken ziet in de periode maart-juli wordt verzocht deze waarnemingen (uiteraard voorzien van datum en precieze plaatsaanduiding) te noteren en door te geven. Alleen de Wilhelminaboulevard kan buiten beschouwing worden gelaten. Op deze plaats wordt de stand door verschillende leden reeds nauwlettend gevolgd.

IJsland 1991

Hein Verkade

Een verslag van een reis naar IJsland zou gemakkelijk een heel nummer van De Strandloper kunnen vullen. Daarom zal een beperkt deel van onze trip in dit artikel worden beschreven. Wellicht komt in een van de komende nummers nog een ander deel aan bod.

We gaan voor dit verslag naar het noordwesten van IJsland. Dit is zeker niet het deel van het eiland met het zo kenmerkende beeld van gletschers, geysers en vulkanen. Geologisch gezien is het één van de oudste delen, met een ouderdom van zo'n 14 miljoen jaar. Hier behoort vulkanische activiteit allang tot het verleden. Wel is in de talloze dalen en fjorden duidelijk de eroderende werking van gletschers in vroeger tijden merkbaar. We pakken de reis op in Stykkisholmsbaer, een havenplaats met zo'n 1500 inwoners. Het is daarmee een grote centrumplaats in het dunbevolkte noordwesten

van het land. Temidden van de kleurige huizen toont een grote rots boven de omgeving uit met daarop een modern en opvallend gebouw. Het blijkt de plaatselijke bibliotheek te zijn. Bij ons zou je op een dergelijke plaats een luxe restaurant verwachten, maar in het

meest belezen land ter wereld worden daar gewoon boeken uitgeleend. We hebben een schitterend uitzicht vanaf de "boekenrots" over de Breidafjörður met zijn vele rotseilanden. In de haven ligt de felwitte veerboot reeds te wachten waarmee we onze reis vervolgen. Rond de boot vliegen direkt na het verlaten van de haven tientallen Noordse Stormvogels en Drieteenmeeuwen. Moeiteloos hangen ze soms minutenlang vlak boven het dek en maken zo het fotograferen ervan wel erg gemakkelijk. Je komt ogen tekort. In het glinsterende water scheert een groep dolfijnen langs, het is telkens weer een verrassing waar de rugvinnen door het oppervlak zullen snijden. Dan de Papegaaiduikers, ze zwemmen overal en spoeden zich op komische wijze voor de naderende boot weg. Het is een combinatie van vliegen en zwemmen, net alsof ze door een veel te zwaar maal niet los kunnen komen van het wateroppervlak. Meestal besluiten ze na enkele meters met tientallen tegelijk te duiken. We varen heel dicht langs de rotseilanden waar overal al grote jongen op de nesten van de Kuifaalscholvers zitten. Mannetje aan mannetje is iedere vierkante decimeter bezet, terwijl de steile kanten afgeleden vol zitten met broedende Drieteenmeeuwen, eilandje na eilandje. De allerlaagste rotsen dienen alleen als rustplaats.

Een tussenstop op het eiland Flatey toont ons het enige bewoonde eiland in de fjord. Het belang van deze veerdienst is direkt duidelijk. Een groot deel van de paar honderd inwoners verwelkomt de bezoekers hartelijk, terwijl met een dekkraantje twee kisten op de wal worden gezet. Auto's kunnen hier niet van boord, de loopplank is de enige verbinding met de buitenwereld. Het liedje van de Sneeuwgorz komt boven het geronk van de dieselmotoren uit. Het rode kerkdakje verdwijnt aan de horizon. Tjonge wat zal het hier 's winters eenzaam wonen zijn.

Ineens wordt de aandacht getrokken door een donkere vogel tussen de vele Noordse Stormvogels. Het blijkt de donkere fase van die soort te zijn met een geheel blauwgrijs verenkleed. Het toenemende aantal meeu-

wen verradt de naderende kust. Wel even wennen dat het allemaal sneeuwwitte Grote Burgemeesters zijn. Dit in tegenstelling tot Zuid-IJsland waar ze geheel ontbreken.

De kwaliteit van de weg vertelt ons dat we van de bekende IJslandse ringweg af zijn, we moeten konstant op ons hoede zijn voor stenen en kuilen. We stoppen regelmatig midden op de "weg" en genieten van het overwelldigende landschap. Uitstappen heeft tot gevolg dat alle (schuwe) meeuwen tot in de verste verten opvliegen. Waarschijnlijk weinig goede ervaringen met mensen, denk je dan. De kolonies Grote Burgemeesters zitten ver weg op hoge steile hellingen en zijn alleen met de verrekijker te ontwaren. Heel anders is het met de Noordse Sterns gesteld. Zij broeden in kilometerslange kolonies tot vlak langs de weg en jagen iedere indringer met de grootst mogelijke felheid weg. Uit de auto stapkend zijn we direkt het doelwit, terwijl zelfs de stilstaande auto niet met rust gelaten wordt. Hier lijkt de natuur te regeren over de mens en zijn verworvenheden. De Bontbekplevieren lopen tot vlak bij ons en hebben van de sterns niets te duchten. Vanuit onze "kooi" kunnen de sterns rustig bekeken worden. Visjes worden konstant aangebracht om de nog kleine jongen te voeren. Regelmatig is baltsgedrag bij de oudervogels waar te nemen, zij staan stil en heffen hun vleugels omhoog, waardoor het zonlicht ze bijna doorschijnend maakt.

Ons doel is die dag de meest westelijke punt, Latrabjerg, te bereiken. Dat kost veel moeite, niet alleen de slechte toestand van de weg, maar vooral ook de schitterende panorama's, vertragen de rit. Diepblauwe fjorden kleuren op sommige plaatsen lichtgroen door weerkaatsing van het zonlicht op de ondiepe zandbodem, vervolgens door ongerepte duingebieden met kronkelige beekjes en aparte begroeiing. Tegen de avond bereiken we de baai van Breidavik vlak bij Latrabjerg. Volgens de kaart zou er een jeugdherberg zijn. Deze blijkt bij de enige woning, een boerderij, te zijn ondergebracht. Daarnaast is er alleen nog een klein kerkje, dat gezien

de honderden dode vliegen in de raamkozijnen zeker niet iedere week in gebruik zal zijn. Door het mooie weer lijkt een verblijf in de jeugdherberg ons minder aantrekkelijk, dus vragen we de boer of we ook mogen kamperen. Maar natuurlijk! en gebruiken jullie gerust de douche en het toilet in huis. Even later staat de tent midden tussen de bloemen in het weilandje, met uitzicht over moeras, strand en zee. Om ons heen roepen de Watersnippen, Regenwulpen, Tureluurs en natuurlijk Noordse Sterns. Wandelend naar het strand blijken overal in beekjes en plasjes Grauwe Franjepoten druk aan het fourageren. Verschrikt kijkt een paar Wilde Zwanen boven het riet uit, kennelijk niet veel bezoekers gewend. We lopen over de strandvlakte waar duizenden bloeiende Groenlandse Nachtorchissen en Parnassia's staan, als plotseling een grote vogel vlak voor ons langs vliegt. Het is een Roodkeelduiker met een vis in zijn snavel. Hij strijkt in een plasje neer waar de andere oudervogel met twee jongen wacht. Voordat de prooi wordt overgedragen klinken eerst een paar diepe 'duikerroepen' over het water. Wat is het hier geweldig! Teruggekomen staan dicht bij de tent een paar Goudplevieren te klagen, vermoedelijk zijn we niet zo welkom in hun territorium.

De volgende morgen gaan we naar de Latrabjerg. Bij de vuurtoren op het meest westelijke puntje blijkt er een stevige wind recht op de kust te staan. Alle bewoners van de 14 kilometer lange vogelrots komen daardoor vlak langs ons aanvliegen. We staan op zo'n 100 meter boven de zeespiegel. Ontelbare aantallen Drieteenmeeuwen vliegen onderlangs. Nog immenser zijn de hoeveelheden Alken en Zeekoeten die op ooghoogte huiswaarts keren. Bij de meesten blinkt er een visje in de snavel. Een enkele keer verstoort een Kleine Jager de Alkjes doordat hij een prooi probeert af te pakken. Papegaaaiduikers vliegen soms op een meter van je langs, waarna sommigen rustig en behendig vlakbij landen. Het is hoogseizoen op de vogelrots. De meeste vogels zitten op eieren of hebben net jongen. We gaan langs de rand van de rots verder en kijken regelmatig over de rand in het 'theater'. Je zit oog in oog met een Alk, glanzend zwart-wit, voor haar een groot gespikkeld ei. Wat een fiere vogel als je dat vergelijkt met die zieltoegende oliebestjes 's winters in het noordwijkse asiel.

De Papegaaaiduikers zijn hier ook al zo mak. Een IJslander ligt op zijn buik en pakt er zo een van de rand om hem aan zijn zoontje te laten zien. De vogel draagt een ring, niet interessant volgens hem, want hij is op dezelfde plaats ooit geringd in het verleden..... We kijken even goed rond. Inderdaad heel veel Papegaaaiduikers hebben een ring om de poot. Nu dan ook zelf maar eens proberen, langzaam op m'n buik naar de rand. Even later lig ik oog in oog met de vogels en zou ze zo kunnen pakken!

Verreweg de meeste zeekoeten zijn Dikbekzeekoeten, die vooral in hoog-noordelijke gebieden broeden. Zij hebben een kortere en dikkere snavel dan de gewone Zeekoeten, en aan de snavelbasis is een duidelijke witte streep zichtbaar.

Een ander kenmerkend verschil is de overgang van de

zwarte rug naar de witte buik. Bij de Dikbekzeekoet is deze strak terwijl dit bij de gewone Zeekoet "rafelig" verloopt.

Met de aanlandige wind komt ook de walm van enorme hoeveelheden vogelpoep langs de rotsen naar boven. Sommige wanden zijn helemaal wit van de kalk. De duizenden broedende Zeekoeten met hun zwarte ruggen zijn daardoor goed te onderscheiden.

Boven op de rotswand ruzieën een drietal Noordse Stormvogels. Zij hebben geen interesse in ons zodat wij ze goed kunnen bekijken. Tapuiten, en ook Sneeuwgorzen zijn erg actief. De vliegende zwart-witte mannetjes steken duidelijk af tegen de groene achtergrond.

De glinsterende zee lijkt bevolkt door duizenden muggen. Met de verrekijker ontwaren we de vele zwemmende Zeekoeten en Alken, soms massaal onderduikend voor een langsvliegende Grote Burgemeester.

We zitten inmiddels op zo'n 300 meter boven de zeespiegel en krijgen steeds vaker flarden mist vanuit de diepte over ons. Het is duidelijk kouder geworden en besluiten de terugtocht te aanvaarden.

Teruggekeerd bij de tent blijkt de beschutting van de berg prima te werken en genieten we met een onijlands drankje nog uren na. De eeuwig lijkende rust wordt slechts onderbroken door baltzende Bonte Strandlopers en een paar nieuwsgierige kinderen van een IJslands gezin, de enige bezoekers van de herberg. Met handen en voeten maken zij duidelijk dat broer en zus verschillende achternamen hebben nl. Magnusson en Magnusdottir, waarbij Magnus de voornaam van hun vader is, heel simpel dus, en typisch ijslands zoals wij al vernomen hadden.

Na het bezoek aan de Latrabjerg reizen we oostwaarts. Al snel zetten we de auto stil als een Smelleken over de weg schiet en rechts van ons uitgebreid een stofbad gaat nemen. Het stof waait hoog op, het heeft de laatste tijd erg weinig geregend. We gaan verder richting Myvatn, waar ons vele nieuwe verrassingen te wachten staan.....

